Код на процедурата ИПФ45-НС1-070

ТЕХНИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ – СОФИЯ

Инженерно-педагогически факултет - Сливен

Катедра „Педагогика и мениджмънт“

Ангел Хиндов Огнянов

ИЗСЛЕДВАНЕ НА ТЕМА

ПОВИШАВАНЕ МОТИВАЦИЯТА ЗА УЧЕНЕ НА УЧЕНИЦИТЕ ЧРЕЗ ПРИЛАГАНЕ НА ИНОВАЦИИ В ОБУЧЕНИЕТО

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

на дисертация за придобиване на образователна и научна степен

„ДОКТОР“

Област на висшето образование: 1. Педагогически науки
(шифър и наименование)

Професионално направление: 1. 2. Педагогика
(шифър и наименование на направлението в посочената област)

Научна специалност: Теория на възпитанието и дидактика
(наименование на научната специалност)

Научен ръководител: проф. д-р Марина Николова

СЛИВЕН, 2021 г.

Дисертационният труд е обсъден и насочен за защита от Катедрения съвет на катедра „Педагогика и мениджмънт“ към ИПФ - Сливен на ТУ-София на редовно заседание, проведено на 25.02.2021 г.

Публичната защита на дисертационния труд ще се състои на 30.06.2021 г. от 11 часа в Нов учебен корпус на Инженерно-педагогически факултет - Сливен, зала 1207 на открито заседание на научното жури, определено със заповед № ОЖ- - 1-2-04/15.03.2021г. на Ректора на ТУ-София в състав:

1. доц. д-р Юрий Петров Клисаров - председател
2. доц. д-р Калина Иванова Белчева - научен секретар
3. Проф. д-р Галя Михайлова Кожухарова
4. доц. дпн Румяна Илиева Неминска
5. доц. д- Димитрина Иванова Брънекова

Рецензенти:
1. доц. д-р Юрий Петров Клисаров
2. Проф. д-р Галя Кожухарова

Материалите по защитата са на разположение на интересуващите се в Учебен отдел на ИПФ - Сливен на ТУ-София, стар учебен корпус, кабинет 202, маг. Д. Русева.

Дисертантът е задочен докторант към катедра „Педагогика и мениджмънт“ на ИПФ – Сливен. Изследванията по дисертационната разработка са направени от автора, като някои от тях са подкрепени от научноизследователски проекти.

Автор: маг. Ангел Хиндов Огнянов
Заглавие: Изследване на тема „Повишаване мотивацията за учене на учениците чрез прилагане на иновации в обучението“

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Актуалност на пр*облема*

В педагогическата наука днес съществуват теоретични и практически предпоставки, които трябва да се вземат предвид при прилагането на иновациите в образователния процес. На първо място е необходимостта от обучение на специалисти в разработването и прилагането на иновативни образователни технологии от различни видове и нива. На второ място е разработване и апробиране на педагогически иновации, от екип специалисти, които се занимават с тази тематика. Прилагането на иновации в обучението, несъмнено води до стимулиране на процеса за формиране на положителна мотивация за учене. Всичко това провокира научните ми търсения и ме насочи към избора на тема за моята дисертация.

Цел на дисертационния труд, основни задачи и методи за изследване

Цел на дисертационното изследване е да се обоснове и докаже ефективността от прилагането на иновации в обучението на учениците за повишаване на тяхната мотивация за учене. Целта да бъде реализирана чрез създаване и апробиране на модел за ограмотяване, включващ иновации в обучението за повишаване на мотивацията на учениците за учене. В хода на изследването, предвид въведената пандемия от Covi 19 и преминаването на учениците в отдалечена форма на обучение в електронна среда, целта е допълнена по следния начин - да се обоснове и докаже ефективността/неефективността от прилагането на иновации в обучението на учениците за повишаване на мотивация им за учене в отдалечена форма на обучене в електронна среда. Целта бе да се проследи как прилагането на иновации в електронна среда, ще повлияе върху мотивите за учене, предвид обстоятелството, че самото обучение в електронна среда е иновация само по себе си

Задачи на изследването:

- Да се проучат литературни източници за същността на основните понятия, свързани с темата на изследването – мотивация и оновации.
- Да се изследва спецификата на мотивацията на учениците за учене.
- Да се изследва отношението на учениците към използването на иновации в процеса на обучението им.
- Да се анализират резултатите използването на иновации и влиянието им върху формирането на мотиви за учене.
- На базата на проведеното изследване и анализа на получените резултати, да се направят изводи, да се определят насоките за подобряване работата на учителите при използване на иновации в професионалната им дейност.

Методи на изследването

Според общата цел на изследването и конкретизираните задачи е направен подбор на следните методи за изследване: анализ на научни

публикации, наблюдение, анкетно изследване, беседа, обучаващ експеримент, метод на експертната оценка, моделиране, анализ на резултатите от изследването, математикостатикостатистическа обработка на резултатите.

Научна новост

Проведено е експериментално изследване, свързано с обучение на ученици от първи клас в периода на ограмотяването им с прилагането на иновации – презентации с ефекти на динамика за всяка изучавана буква и компютърни обучаващи (ограмотяващи) игри. Част от изследването премина в електронна среда, поради епидемията от Covid 19. До момента не е правено изследване за влиянието на обучение в отдалечена форма в електронна среда върху камеството на ограмотяването на учениците от първи клас (четене и писане).

Практическа приложимост

Прилагането на авторския модел за обучение на ученици от първи клас в епата на ограмотяването им чрез иновации – презентации (с ефекти на диманика) и коМпютърни обучаващи игри: ще направи ученето за първокласници по-интересно, ще запомнят пО-лесно, ще формират и развиват интерес към ученнето, ще повишат мотивите им за учене.

Апробация

Създаденият авторски модел за ограмотяване чрез прилагане на иновации в обучението чрез презентации с ефекти и динамика за всяка от изучаваните букви и обучаващи компютърни игри е апробиран в изследване, проведено с 98 ученици от ОУ „Н. Й. Вапцаров“ в село Ябланово от първи и втори клас. През първата година - 2018/2019 г. са изследвани 51 ученика от две паралелки първи клас: „а“ клас – 26 ученика и „б“ клас – 25 ученика. През втората година – 2019/2020 г. са изследвани 47 ученици от първи клас („а“клас – 24 ученика и „б“ клас – 23 ученика) и същите 51 ученици от първата година, но вече като второкласници. За целите на изследването, учениците са разпределени в две групи – контролна и експериментална. Във всяка от тях участват по една паралелка от посочените класове, както следва:

- първа година от изследването: първи „а“ клас (26 ученика) - експериментална; първи „б“ клас (25 ученика) – контролна група.
- втората година от изследавнето: първи „а“ клас (24 ученика) - експериментална; първи „б“ клас (23 ученика) – контролна група; втори „а“ клас (26 ученика) - експериментална; втори „б“ клас (25 ученика) – контролна група.

Апробирането на модела чрез експерименталното изследване е планирано и реализирано в три етапа: констатиращ, формиращ и заключителен.

II. СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД
ГЛАВА 1. ТЕОРЕТИЧЕН ОБЗОР ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННОТО ИЗСЛЕДВАНЕ

1. Мотив

1. 1. Понятие за мотив

Голямото многообразие от определения на мотива се дължи на широкото съдържание, което влагат различните автори в това понятие.

За целите на дисертационното изследване, приемаме следните определения на основните понятия: Мотив - „… подбуда за действие или за въздържане от него, необходима съставна част на всеки волеви акт (Л. Десев и Г. Пирьов); Мотивация за учене - „система от мотиви или отношения на човека към учебната дейност“ (Л.Десев, Р. Корсини).

1. 2. Особености на мотивите

За целите на дисертационното изследване, приемаме следните определения на основните понятия: Мотивация за учене - „система от мотиви или отношения на човека към учебната дейност“ (Л.Десев, Р. Корсини).

1.3. Функции на мотивите

Б. И. Додонов посочва две основни функции, изпълнявани от мотивите: *подбуждаща* и *образуваща смисъл* на действието *(*Додонов, Б. И. 1984). Л. Десев, Г. Пирьов и Пл. Николов освен първите две определят и трета - *насочваща*.

1.4. Видове мотиви

Общоприетата класификация на видовете мотиви в психологията включва: *Неосъзнати и осъзнати подбуди като мотиви*. Признаването на безсъзнателните или недостатъчно осъзнати подбуди (Л. И. Божович), Е. П. Ильин (Ильин, Е. П. 2003), Л. С. Славина (Славина, Л. С. 1961), Я. Д. Коломински (Коломински, Я. Л. 1980) се отнася за деца с относително ниско равнище на развитие на втората сигнална система и задръжните процеси в кората на главния мозък и учениците от начална училищна възраст, които реагират често импулсивно, неосмислено, без да си дават сметка за последиците от собственото действие.

1.5. Мотиви за учене

В педагогическата психология проблемът за мотивацията е от първостепенна значимост. Мотивите за учене са комплекс от най-разнообразни подбуди, които възникват и обуславят учебната дейност на човека. Те се формират с различни средства в хода на учебния процес. Те имат за цел да подбуждат интерес към знанието и процеса на учене.

2. Мотивация

В поведението на човека действа не един, а цяла система от мотиви, затова в науката се използват понятията мотивация и мотивационна сфера.

2. 1. Същност на мотивацията

С понятието „мотивация“ се изразява най-общо „насочена активност“ на личността. Мотивацията се разглежда като йерархична система на много равнища, в която различни мотиви се намират в единство и взаимодействие. Всяка дейност и в частност – ученето се подбужда от дадени мотиви.

2.2. Видове мотивация

В науката е общоприето разделянето на мотивацията на следните видове: вътрешна мотивация, външна, положителна, отрицателна, устойчива и неустойчива.

2. 3. Мотивация за учене.

Мотивацията за учене е динамична система от мотиви, които в борба за йерархия доминират в различни моменти от време, в различни ситуации. Учениците, които са мотивирани, имат желание да започнат своето обучение и да изпълнят изискванията на преподавателя или да се самообучават.

М. Михайлов предлага следната **с**труктурна на мотивационна сфера на ученика (фиг. 1) Михайлов, М. 1988).

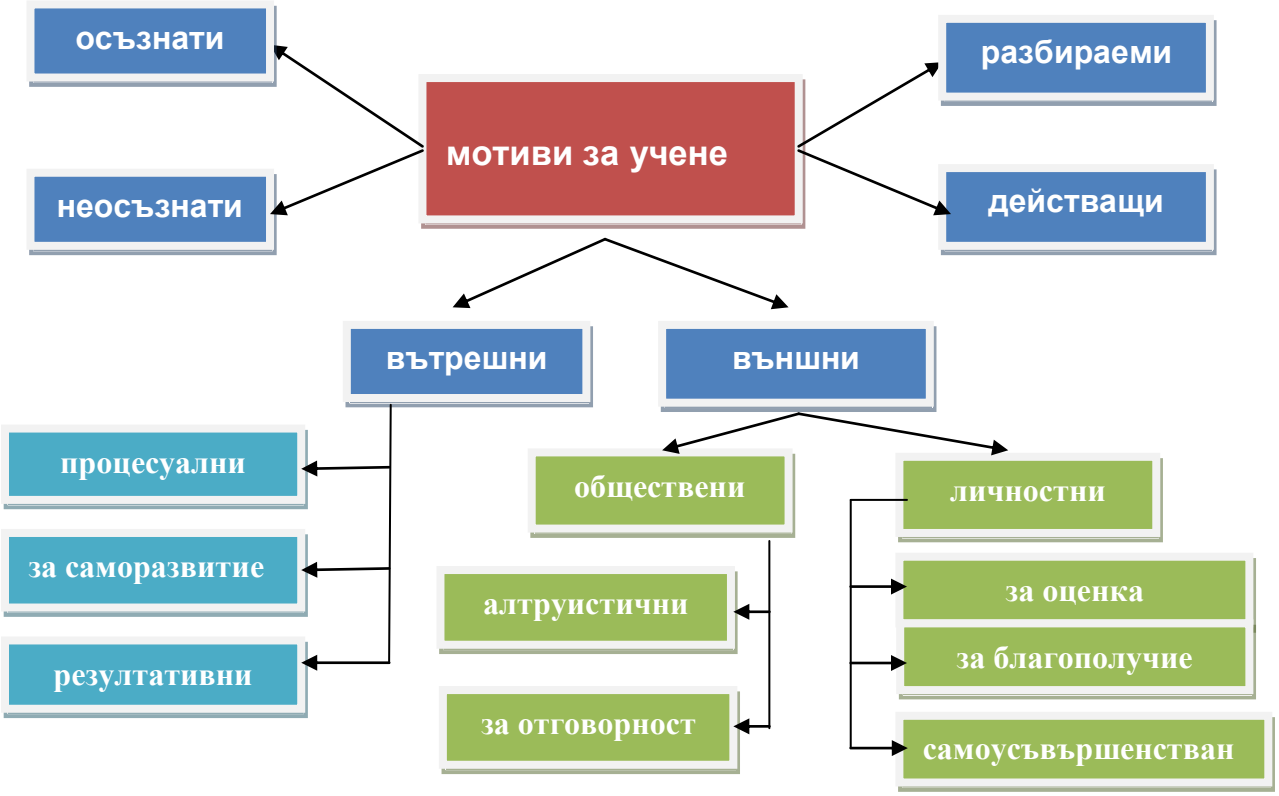

Фигура 1. Структурна мотивационна сфера на ученика

2. 4. Модели на мотивация за учене

В психологическата теория съществуват множество мотивациионни модели . Мотивационен модел на Ф. Лютанас. (по Ames, C. 1992. 261-271). Мотивационен модел на Е. Маслоу. Според него, поведението се определя

само от незадоволените потребности. Дихотомичен модел на мотивацията - Gardner & Lambert (1959). (Gardner, R. C. and Wallace, E. Lambert.1972).

2.5. Детерминанти на мотивацията за учене

В научната литература има много теории на детерминиращите фактори, които определят мотивацията на учениците да учат. В дисертационния труд са разгледани тези на Gagné, M., Деци, E. (Gagné, M. *Deci, E.* 2005.331-62); теория на петте фактора (Aja, Dailey. 2009).

3.Теории за учене

Концепцията за оперантното поведение и инструменталното научаване на Б. Ф. Скинър също се основава на бихейвиористката схема (фиг. 2) по (Скинър, Б. Ф. 2017):

Фигура 2

Ученето се свежда до серия опити въз основа на „пробата – грешката“ като се пренебрегва умствената дейност (Schunk, D. and B. Zimmerman. 2012. 432). Гещалт теорията, в лицето на Ф. Келер (Келер, В. 1981. 235-249), М. Вертхаймер (Wertheimer, M. 1925. 39-60) и К. Кофка (Koffka, K. 1922. 531-585), разглежда ученето като процес на изменение на моторния, сензорния, сензомоторния и идеаторния опит на субекта. Този опит представлява цялостно и структурно образование.

4.Иновации

4.1. Същност на иновациите

Най-ранната му употреба е установена още през Средновековието. Понятието „innovation“ се появява за първи път в научни изследвания едва през 19 в. Нов живот, понятието получава в началото на 20 в. в научните трудове на австрийския икономист Й. А. Шумпетер (Шумпетер, Й. А. 2000а), който описва нововъведенческите процеси като „създаване на нови комбинации“ или изменения в развитието на пазара и производството.

4.2. Видове иновации

Иновацията като термин и същност се взаимства от икономиката. Видовете иновации се определят в зависимост от различни критерии, затова са многобройни. Една от най-често използваните класификация е от областта на икономиката е Й. Шумпетер. В нея се представят четири типа иновации: продуктова, производствена, маркетингова, организационна. (Шумпетер, Й.

А. 2000а.) Втората класификация на видовете иновации е на Дж. Стиглиц. Те е изградена на основата на няколко критерия: според обекта на реализация, според степента и х-ра на изменение,според пораждащите ги причини, според подтика за създаване, според потребностите.

4.3. Образователни иновации

Това понятие се появява сравнително скоро в педагогическата теория и практика. В настоящия момент то е непосредствено свързано с педагогиката. Разглежда се като процес на подобряване на внедряването на новости.

4. 4. Иновации в образованието

Генералната конференция на ЮНЕСКО на 37-ата си сесия през ноември 2013 г. прие средносрочната стратегия на Организацията (2014–2021 г.). Тази стратегия описва подходите, които ЮНЕСКО ще възприеме през следващите осем години в областта на образованието, природните и социалните науки, културата и комуникацията и информацията. „ЮНЕСКО ще ръководи и ще се застъпва за засилени действия на учащите да бъдат креативни и отговорни граждани“. Един от начините за постигане на това се посочва „разширяването на възможностите за обучение и качеството на образованието чрез информационни и комуникационни технологии“ (UNESCO education strategy 2014-2021. p. 43).

4.5. Съдържание на иновативното обучение

В областта на педагогиката са разработени редица изисквания за иновационния процес, провеждан в училище (Ямбург, Э. А. 1996.): промяна на целевата настройка на училището; преориентиране на личните нагласи на учителя към хуманитарната същност на иновациите; индивидуализация и диференцияция на обучението и образованието като цяло; създаване на благоприятна социално-психологическа и предметно-пространствена образователна среда и др.

4.6.Иновативните технологии в образованието

Иновативни технологии са система от методи на обучение, образователни средства, насочени към постигане на положителен резултат, поради динамични промени в личностното развитие на учениците в съвременните условия.

4. 7. Видове образованелни иновации

С Решение № 391 от 17.07.2017 г. на Министерския съвет на РБългария за учебната 2017/2018 година е приет Списък със 184 иновативни училища, а за учебната 2018/2019 година списъкът включва 290 училища. Като видове образованелни иновации, могат да се посочат следните: ИКТ – широко изплозване на ИКТ в процеса на обучение по различни учебни предмени; Образователен портал; Електронни уроци (подготвени от МОН като част от

учебната документация); Електронни уроци от образователната платформа „Училище 365“, електронните платформи smart classroom, mozaBook, „Уча се“ и др.; Електронно обучение; Нестандартни уроци Уеб-базирани упражнения и игри чрез уеб приложението Learning Apps и образователната платформа Kahoot; Създаване и изпълнение на онлайн тестове чрез образователната платформа „Училище 365“ и среда за обучение Edmodo.; Мобилна класна стая; Информационните и комуникационни технологии.

4.8.Иновативно училище

В Закона за предучилищното и училищното образование, в сила от 01.01. 2016 г. е определена целта на програмата за иновации в средното образование и създаване на мрежа от иновативни училища в България. Получаването на статут на иновативно училище може да се постигне от всяко български училище, което отговаря на определените от МОН изисквания. Получаването на статут на иновативно училище дава възможност на директора и учителите за по-голяма свобода при организиране на учебния процес, учебното време и планирането.

4. 9. Иновативна педагогическа дейност

В педагогическата наука иновативната дейност се разбира като целенасочена педагогическа дейност, основана на разбирането на собствения педагогически опит чрез сравняване и изучаване, промяна и развитие на образователния процес с цел постигане на по-добри резултати, получаване на нови знания и въвеждане на друга педагогическа практика. Иновативната дейност на учителя зависи от неговото разбиране за смисъла на използването на определени иновации, способността да ги търси, избира и прилага.

ГЛАВА 2. ДИЗАЙН НА ДИСЕРТАЦИОННОТО ИЗСЛЕДВАНЕ

Обект на изследването е процесът на повишаване на мотивация на учениците.

Предмет на изследването е взаимовръзката между прилагането на иновации в обучението и повишаването на мотивацията на учениците за учене.

След внимателно запознаване с теоретични източници и експериментални проучвания, за разкриване същността и значението на мотивите на учениците в процеса на обучевието им, бе поставена следната

Цел на дисертационното изследване е да се обоснове и докаже ефективността от прилагането на иновации в обучението на учениците за повишаване на тяхната мотивация за учене. Целта да бъде реализирана чрез създаване и апробиране на модел за овладяване на начална четивна техника, включващ иновации в обучението за повишаване на мотивацията на учениците за учене.

Задачи на изследването:

➢Да се *проучат* литературни източници за същността на основните понятия, свързани с темата на изследването – мотивация и оновации.

➢Да се *изследва* спецификата на мотивацията на учениците за учене.

➢Да се изследва отношението на учениците към използването на иновации в процеса на обучението им.

➢Да се анализират резултатите използването на иновации и влиянието им върху формирането на мотиви за учене.

➢На базата на проведеното изследване и анализа на получените резултати, да се направят изводи, да се определят насоките за подобряване работата на учителите при използване на иновации в професионалната им дейност.

Водеща роля за формиране на положителни мотиви за учене има организацията на учебния процес и в частност интересното преподаване. Как и с помощта на какво учителите могат да направят преподаването по-интересно за учените? Търсенето на отговор на този въпрос доведе до формулиране на следната

Хипотеза на изследването. Ако в периода на ограмотяване на учениците за овладяване на начална четивна техника се приложи специално създаден модел, включващ иновации в обучението им с ограмотяващи игри (с презентации и компютърни такива), които пряко или косвено оказват влияние върху активността им в учебна дейност, то това ще доведе до повишаване на мотивацията им за учене.

Методи на изследването. Според общата цел на изследването и конкретизираните задачи е направен подбор на следните методи за изследване: анализ на научни публикации, наблюдение, анкетно изследване, беседа, обучаващ експеримент, метод на експертната оценка, моделиране, анализ на резултатите от изследването, математикостатикостатистическа обработка на резултатите.

Операционалните показатели и критерии за изследване на обекта в границите на предмета на изследването са:

Критерии и показатели

За реализирането на целта, задачите и за проверка на правилността на изградената хипотеза са използвани следните обобщени критерии и показатели на изследването:

Критерий 1: Отношение към ученето.

Показатели:

1. Положително.
2. Нестабилно.
3. Отрицателно.

Критерий 2: Отношение към използване на иновации в учебния процес.

Показатели:

1. Положително.

2. Безразлично.
3. Негативно.

Критерий 3: Активност в учебния процес.

Показатели:

1. Устойчива активност.
2. Ситуативна активност.
3. Липса на активност.

Критерий 4: Повишаване мотивацията за учене.

Показатели:

1. Положителна мотивацията за учене по БЕЛ.
2. Променлива мотивация за учене по БЕЛ.
3. Отрицателна мотивацията за учене по БЕЛ.

ГЛАВА 3. Експериментално изследване и анализ на Резултатите

Експерименталното изследване се реализира чрез апробиране на авторски модел за ограмотяване, включващ иновации в обучението за повишаване на мотивацията на учениците за учене.

1. Структура на модела. Моделът за овладяване на начална четивна техника, с иновации в обучението включва няколко елемента:

1. 1. Цели, задачи, мисия и визия на модела.

Целта на модела е да помогне на учителите при планиране, организиране и реализиране на обучението на учениците от първи клас в етапа на ограмотяването им, чрез прилагане на иновации с ограмотяващи игри (компютърни). *Задачите,* които се решават чрез прилагането на модела са: да се направи периода на ограмотяване интересен за първокладници; да се очертаят условията за организиране на ефективен учебен процес за ограмотяване; да се очертаят параметрите на знанията и уменията на учениците от първи клас, придобити с прилагане на иновации в учебния процес с ограмотяващи. *Мисията* на модела е да представи цялостна стратегия за организиране на обучението в периода на ограмотяването на учениците чрез иновации с ограмотяващи игри (компютърни такива), което да повишат мотивацията на учениците за учене. *Визията* на модела е да създаде предпоставки за целенасочено обучение на учениците в периода на ограмотяването им за повишаване на мотивацията им за учене.

1.2. Компетентностна рамка

Чрез нея се определят целите и очакваните резултати от ограмотяването на учениците чрез прилагане на иновации. Тя включва компетенциите на учениците и компетенциите на началния учител. Компетенциите на учениците са в процес на изграждане. Компетенциите на началния учител обхващат такива за подготовка и реализация на учебния процес; за обучение на учениците от първи клас в часовете за ограмотяване; за работи с компютър.

1.3. Характеристики на учебния процес

На базата на теоретичния анализ са определени характеристиките на учебния процес в периода на ограмотяването на учениците от първи клас: личностно ориентиран; компетентностно базиран; рефлексивен; гъвкав; усъвършенстващ се.

1.4.Субекти на учебния процес

В учебния процес има два субекта и това са: учителят и учениците. И двата субекта са активни участници в процеса на обучение.

1.5. Подкрепящата учебна среда

Тя се изгражда чрез микроклимата и материално-техническата база. Разбирането как учениците учат най-добре е много добър начин за учителя да подобри ефективността, както на своята работа, така и на учениците.

2.Концептуални основи на модела

Концептуалните основи на експерименталния модел имат два аспекта: съдържателен и процесуален.

2. 1. Съдържателният аспект е изграден на основата на Теорията за двата фактора на мотивацията на американския психолог Фредерик Херцбърг (фиг. 3).

Фигура 3

Според автора й, процесът на формиране на мотивацията е провокиран от два фактора: хигиенен и мотивиращ (Herzberg, F. 1959.). Адаптиран за целите на авторския модел, хигиенният фактор обхваща: поощрение на учениците в процеса на урочната работа, похвала, положителна качествена оценка, контрол върху извършеното, междуличностни връзки, условия за работа. Мотивиращият фактор влияе пряко върху чувство на удовлетвореност и формирането на мотивация за учене. Авторът я свързва с: интерес в извършваната дейност, възможност за постигане на успехи, лидерство в групата, печелене на доверие. Авторският модел предполага управлението на двата фактора да се осъществява от учителя, който реализира ограмотяването на учениците. Моделът включва два основни компонента: иновации в обученито и мотивация за учене:

Първи компонент - иновации. В периода на ограмотяването се прилагат специално изработени презентации (с ефекти и динамика за всяка от изучаваните букви) и обучаващи компютърни игри в рамките на компютърната игра „Viksys Viktorious Knou“ на Koo Systems. С използването им се цели обединяването, от една страна на желанието на децата да играят, интересът им към играта като цяло и от друга - интересът им към електронните устройства.

Втори компонент - мотивация за учене. Процесът на изграждането на положителна мотивация за учене у учениците от първи клас е непосредствено свързан със задоволяването на потребността от игра

2.2. Процесуалният аспект на модела включва технологията за неговото реализиране (фиг. 4). Основен механизъм при реализиране на модела е използването на презентациите и обучаващите игри.

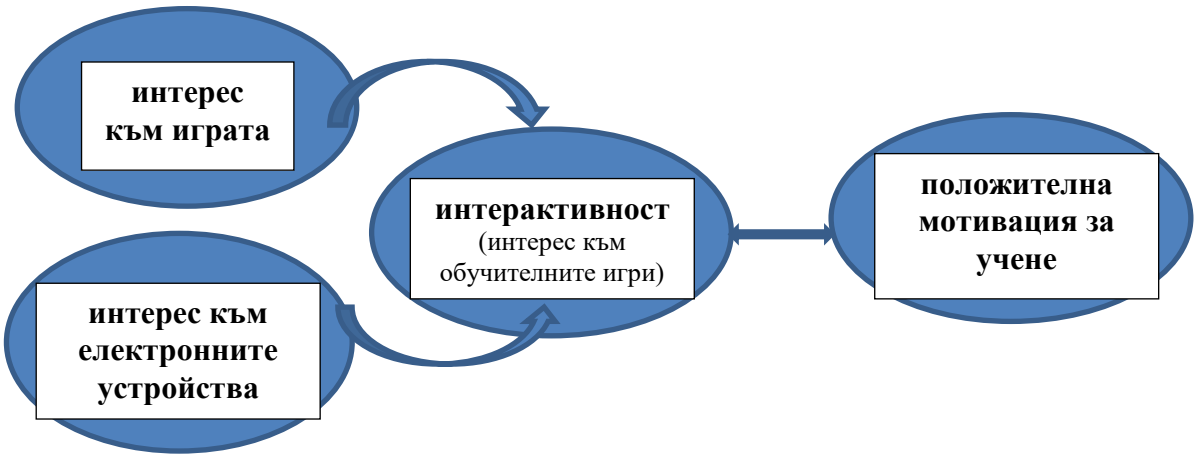

Фигура 4

Психологическият механизъм за формиране на положителна мотивация за активно участие в процеса на ограмотяване е свързано не само с включването на обучаваща игра, но и преодоляване на страха от допускането на грешки. Съдържанието в нея е поднесено под формата на игра и това не води до изграждане на обучаващи бариери у учениците.

Технологията за реализиране на експерименталния модел е съобразена изцяло с психолого-педагогическите изисквания при осъществяване на педагогическа дейност в процеса на ограмотяване. При формиращия експеримент да бъде въведена променлива при организиране и провеждане на уроците за ограмотяване, а именно – иновации в обучението.В хода на експерименталното изследване се проследи как променливата се отразяват върху мотивацията на учениците за учене.

3.Планиране и организация на изследването.

Проведено е изследване с 98 ученици от ОУ „Н. Й. Вапцаров“ в село Ябланово от първи и втори клас. През първата година - 2018/2019 г. са изследвани 51 ученика от 1. „а“ клас – 26 ученика и 1. б„б“ клас – 25 ученика. През втората година – 2019/2020 г. са изследвани 47 ученици от 1. клас („а“клас – 24 ученика и „б“ клас – 23 ученика) и същите 51 ученици от първата година, но вече като второкласници.

3.1.Констатиращ етап

В този етап е направено проучване на водещите мотиви за учене на учениците от двете групи. Беседата е проведена с учениците от първи клас (Приложение 1). На основата на получените резултати от проведената беседа, могат да се направят следните изводи: учениците проявяват интерес към детските приказки/разкази; два пъти повече деца предпочитат да ги гледат на анимирани филми; само на една трета от тях им четат приказки у дома; две трети от тях разполагат с лични детски книги. Чрез анкетирането на учениците от втори клас, са изяснени факторите, обуславящи желанието/нежеланието им за четене и стремежът за подобряване на четивната им техника (Приложение 2). Целта на този етап на изследването е да се проследи какви са интересите, определящи мотивите на учениците за учене (фиг. 5.):

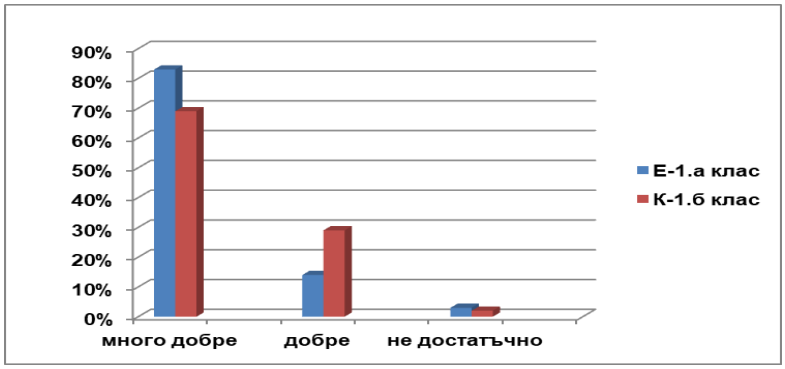

Фигура 5

Резултатите показват, че 14% повече учениците от експерименталната група се определят, че четат много добре; 15% повече, учениците от контролната група са заявили, че четат добре; резултатът „не чета достатъчно добре“ е с много близки показатели и в двете изследвани групи. Учениците нямат изграден навик да четат у дома си.

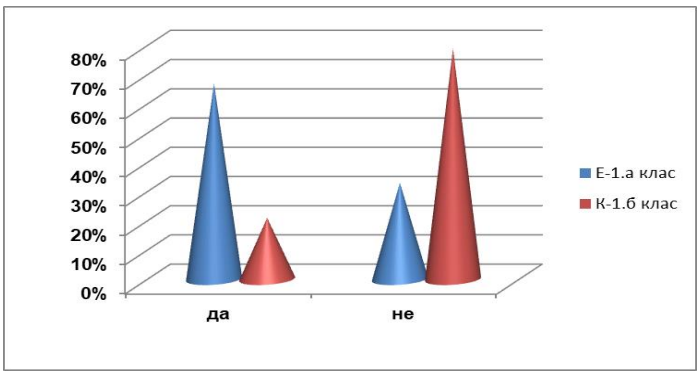

Фигура 6

Учениците четат у дома в почивните дни. Предимно четат от учебници, по които учат и по-малка част от тях четат детски книги:

Таблица 2

група	**четат учебници**	**четат книги**
експериментална	82%	48%
контролна	65%	17%

Всички първокласници четат, поради три основни причини: по настояване на родителите; на учителите; по собствено желание. (фигура 7)

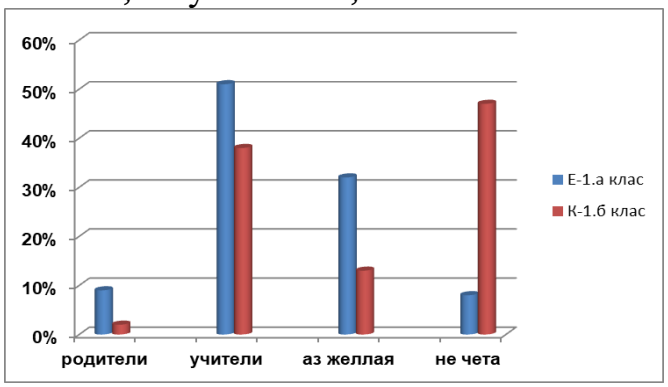

Фигура 7

Проучена е готовността на учителите за внедряване на иновации в педагогическата им дейност в началото на 2018/2019 учебна година. Изследвани са деветнадесет учители от училището (фиг. 8).

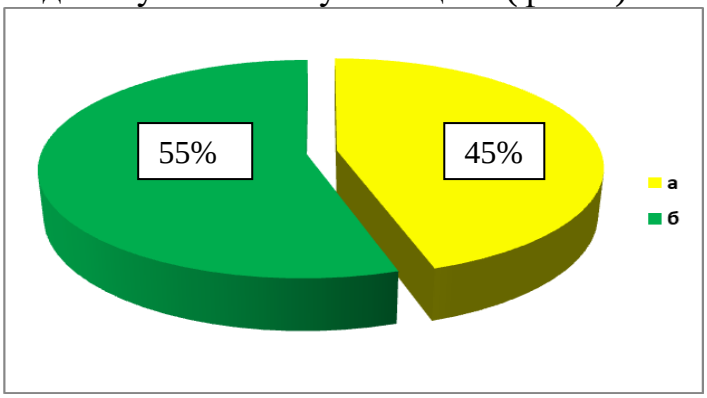

Фигура 8

По възрастов признак изследваните учители се разделят в три три групи. Резултатите са отразени на фиг. 9.

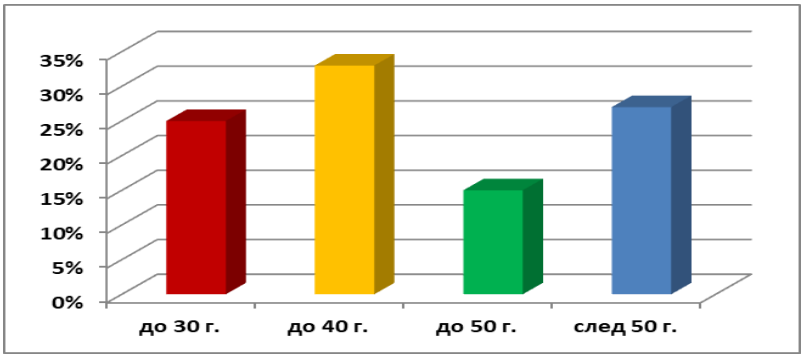

Фигура 9

В групата учители до 30-г. възраст всички са готови да прилагат иновации. В групата до 40 г. няма явни противници по изследвания проблем. До петдесет г. се три групи учители: 5% готовност за прилагане на иновации, 5% - готовността е в процес на изграждане и 5% липса на готовност. Резултатите от фиг. 10 потвърждават, че младите учители са по-отворени за приемане на новостите в дейността си.

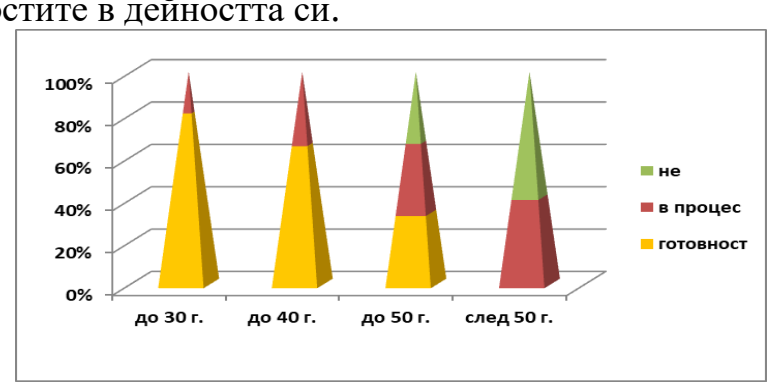

Готовността на учителите за прилагане на иновации в конкретната им работа с ученици

Фигура 10

При изследването на психологическите бариери пред учителите, относно прилагане на иновации в педагогическата им практика, се получиха редултати, отразени в таблица 3.

Таблица 3

Психологически бариери пред учителите, относно използване на иновации в педагогическата им практика

психологически бариери	**възраст**			
	до 30 г.	**до 40 г.**	**до 50 г.**	**след 50 г.**
Затвърдени навици в работата.	-	-	1	5
Нежелание да се изучават и прилагат новости в работата.	-	-	1	3
Ще се изпитват трудности.	-	-	2	3

Във възраста до 50 г. – затруднения и нежелание да се напусне зоната на комфорт (ф. 11).

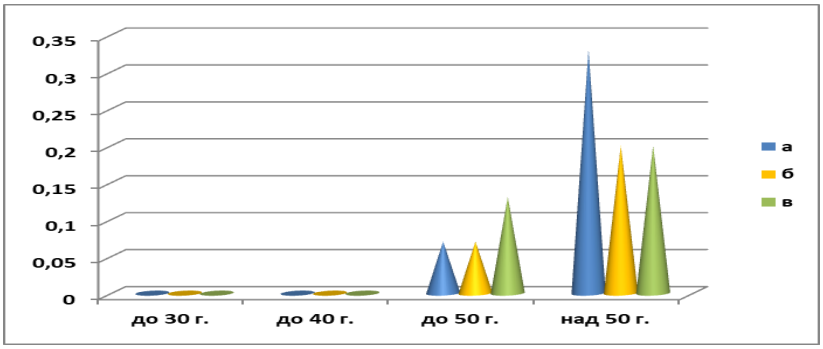

а) Наличие на затвърдени навици в работата.
б) Нежелание да се изучават и прилагат новости.
в) Ще се изпитват трудности.

Фигура 11

Извод - ефективността от внедряването на иновации в работата на учителите зависи от три фактора: новото, което се съдържа в конкретната образователна иновация; личностното и професионално ниво на учителите; учителите да бъдат предварително подготвени.

В констатиращия етап е проучено и готовността на децата при постъпването им в училище (фиг. 12).

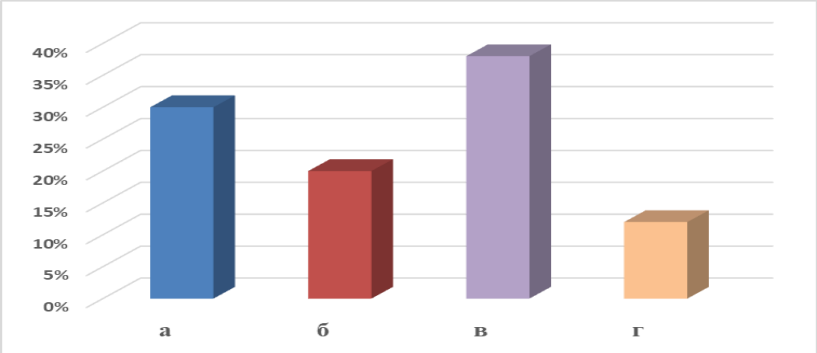

Фигура 12. Познаване на буквите при постъпване на учениците в училище

Най-голям е процентът на малките ученици, които постъпвайки в първи клас, познават само първата буква от своето лично име; не познават нито една буква. Разпределени във двете групи за изследване, тези резултат изглеждат така (фиг. 13).

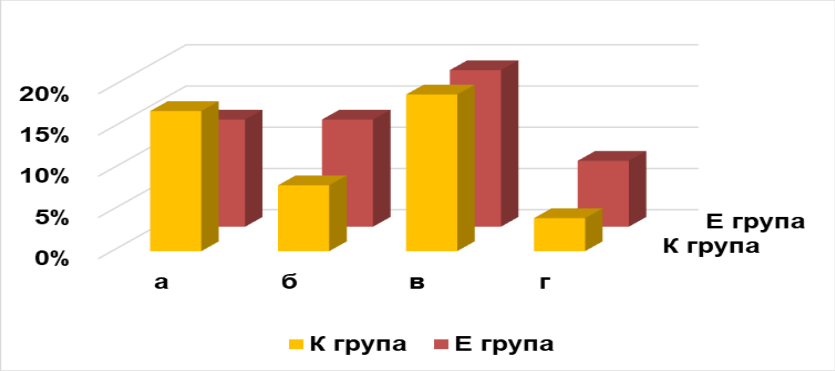

Фигура 13. Разпределение в контролна и експериментална група

3.2. Формиращ етап

Целта на формиращия етап е да се апробира създаденият модел за ограмотяване, включващ иновации в обучението. Изследват два аспекта от процеса на ограмотяване – овладяване на начална четивна техника и писане. По първия е проведено обучение в експерименталната група чрез апробиране на създаден модел. След приключването му е направено изследване за скоростта на четене на учениците. Резултатите са отразени на фиг. 14.

Фигура 14

В К групата, учениците четат средно по 16 думи, а в експерименталната по 20 (предходни примерни норми - до 20 д/мин.). Учениците от Е групата, са покрили нормата, за разлика от тези в К групата (фиг. 15).

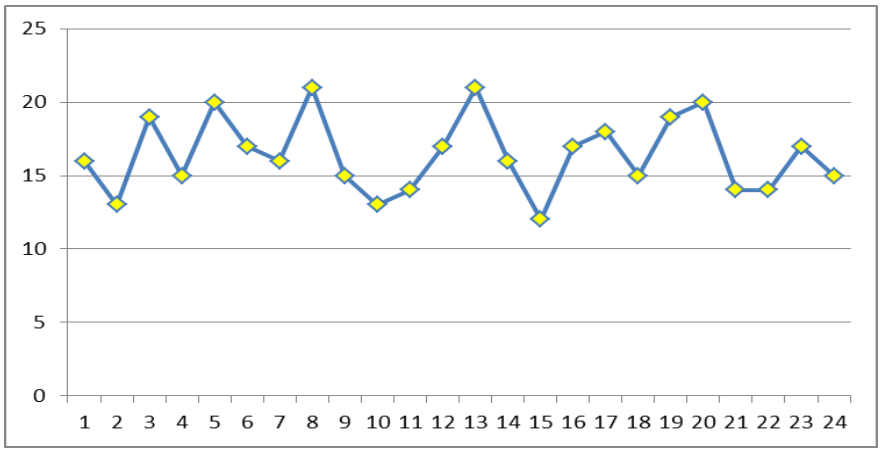

Брой прочетени думи (индивидуални показатели) в контролната група (средно 16,4)

Фигура 15

За учениците от експерименталната група броят на прочетените думи в минута са 20,15 и са представени на фиг. 16.

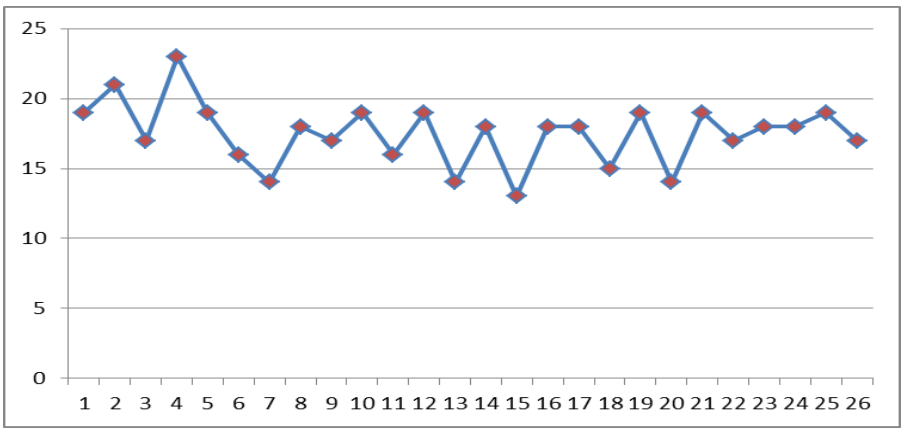

Четене на брой думи в минута - експериментална група (средно 20,15)
Фигура 16

Обобщени резултатите от двете групи на учениците от първи клас за учебната 2019/2020 г. по индивидуално постижение (фиг. 17).

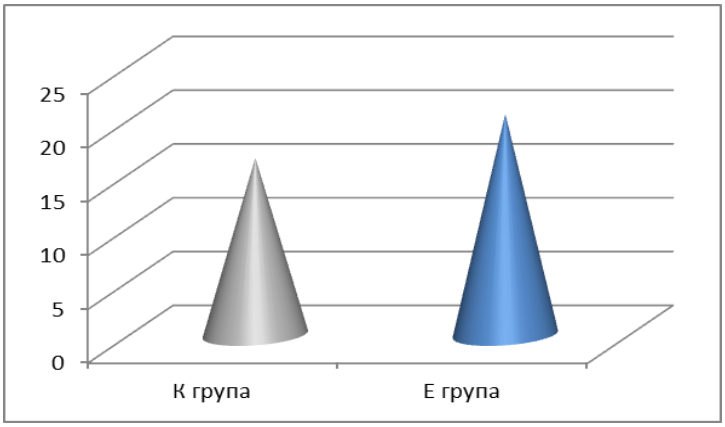

Фигура 17

Изследвана е техниката на писане на учениците от първи клас. По този показател, в контролната група, средният резултат е 9,48 думи в минута. Индивидуалните постижения на учениците са представени на фиг. 18.

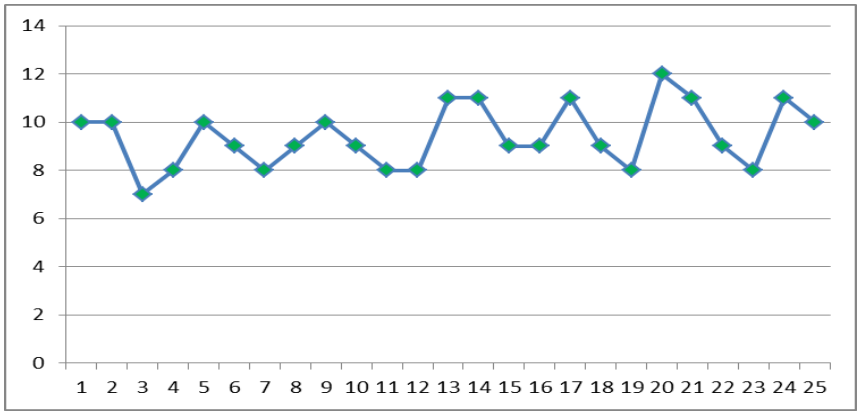

Фигура 18

Средно за експерименталната група, скоростта на писане е 12,42, а по индивидуални постижения на учениците е представено на фиг. 19.

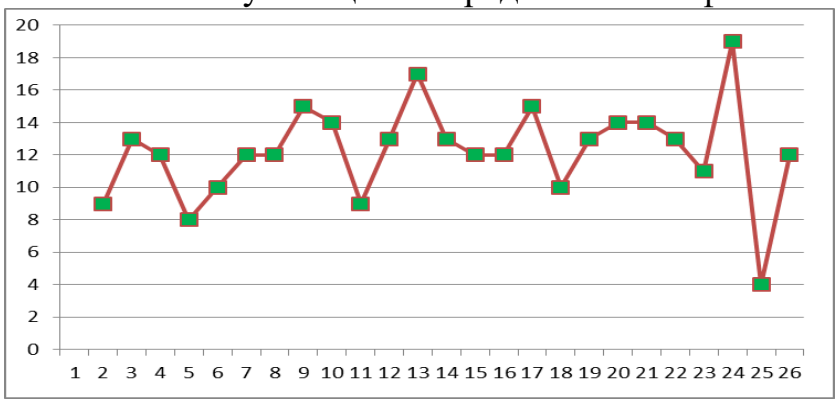

Фигура 19

Съпоставени резултати по скорост на писане в минута, в двете идследвани групи изглеждат така:

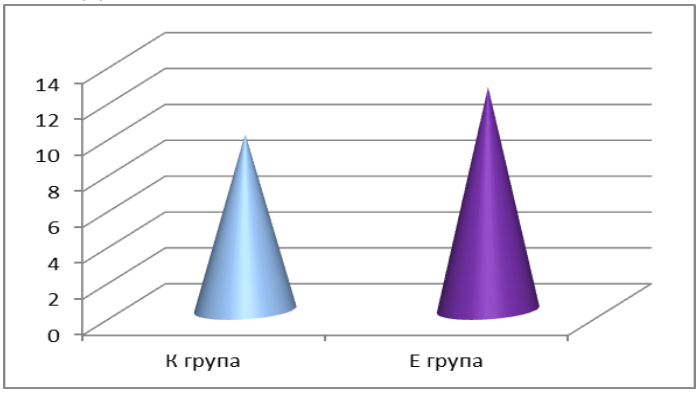

Фигура 20

През втората година учениците преминаха в отдалечена форма на обучение в електронна среда от 16.03.2020 г. до 29.05.2020 г. Това *наложи конкретизиране на целта* на дисертационното изследване - да се обоснове и докаже ефективността/неефективността от прилагането на иновации в обучението на учениците за повишаване на тяхната мотивация за учене, чрез отдалечено обучение в електронна среда. Целта е да се проследи как прилагането на иновации в електронна среда, ще повлияе върху мотивите за учене. Проучена готовността на семействата да осигурят електронни устройства за децата си (Приложение 4).

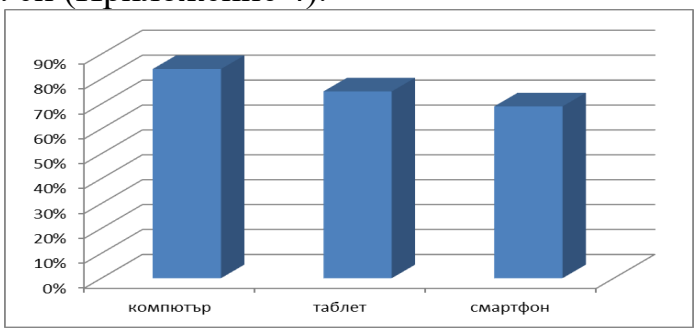

Фигура 21. Достъп до електронни устройства у дома

Родителите на изследваните ученици могат да осигурят на децата си четири вида електронни устройства за работа в електронна среда: компютър, лаптоп, таблет и смартфон (фиг. 22).

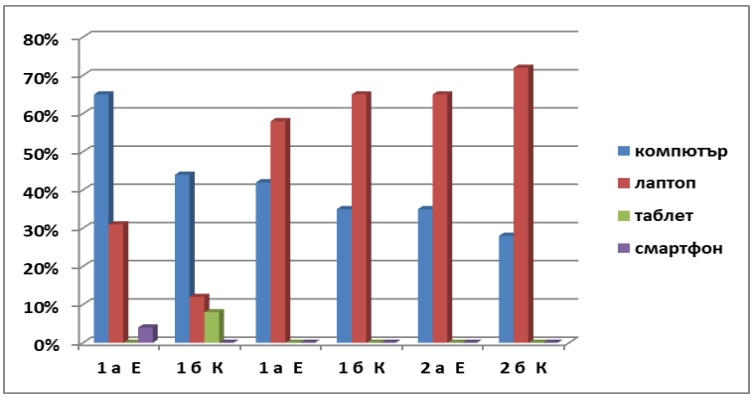

Фигура 22. Вид на електронно устройство за дистанционно обучение по класове

Обучението в електронна среда се провежда по седничната програма на учениците, което изисква в домовете на изследваните да има достатъчно добър интернет (фиг 23).

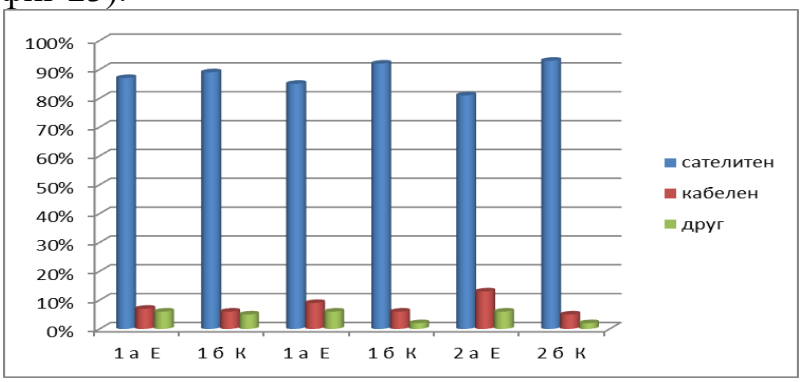

Фигура 23. Интернет достъп в дома на ученика (по данни на родителите)

За да работят самостоятелно от домовете си, учениците трябва да могат да ползват електронни устройства. Информация за това от каква възраст децата са започнали да ползват такива устройства е отразена на фиг. 24.

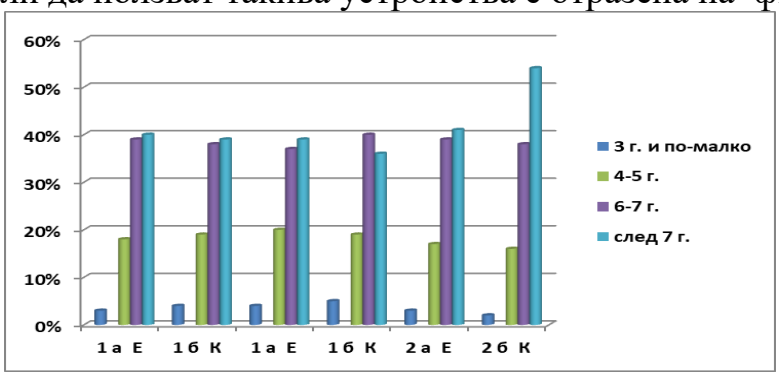

Фигура 24. Възраст, на която учениците за пръв път използва електранно устройство (по данни на родителите)

След приключване на този етап, бе направено изследване за скоростта на четене на учениците. Резултатите са отразени на фиг. 25.

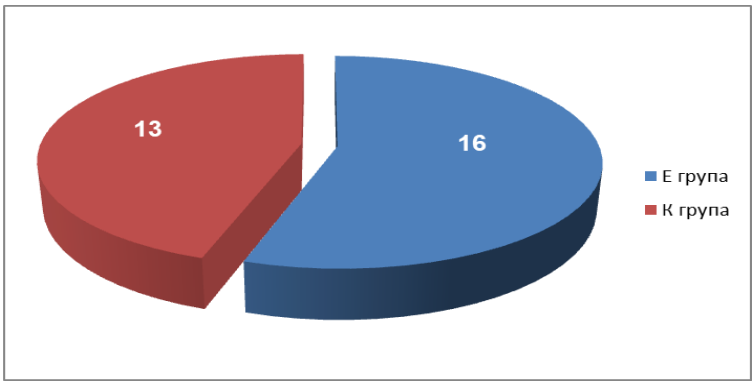

Фигура 25. Четене на брой думи в минута (средни стойности)

В двете групи, резултатите не достигат нормата, макар че учениците от експерименталната група са по-близко до желания резултат (фиг. 26).

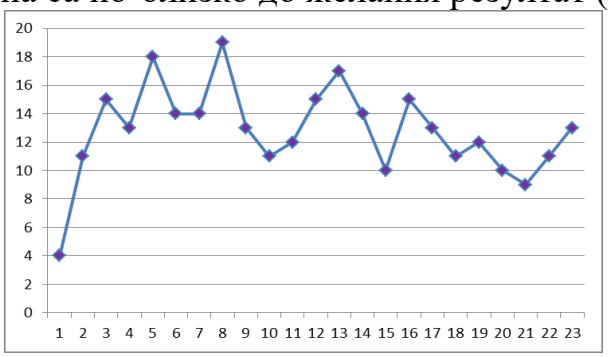

Брой на прочетени думи в минута - контролната група (средно 13)

Фигура 26

За учениците от експерименталната група, индивидуалната брой прочетене думи са представени на фи 27.

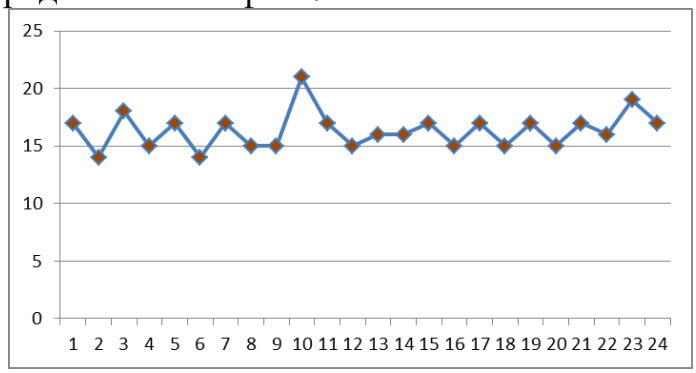

Четене на брой думи в минута - експериментална група
(средно 16,3)

Фигура 27

Съпоставени резултатите на двете групи изглеждат така:

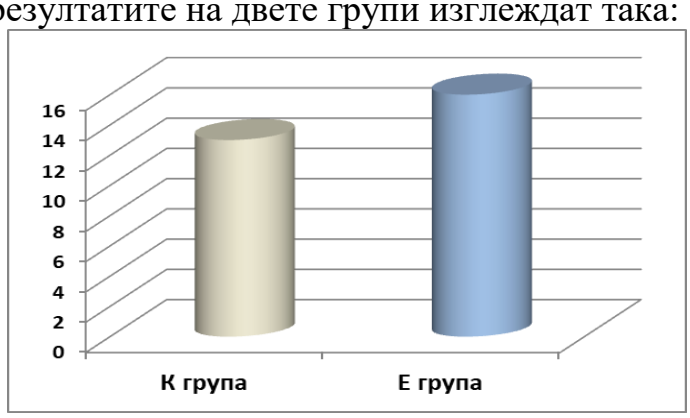

Фигура 28

При изследване на техниката на писане на учениците от първи клас се постигнаха следните резултати: К група – 8 букви в минута; Е група – 11 букви в минута (норма 12-16 б/мин.). Индивидуалните постижения на учениците от К група са представени на фиг. 29.

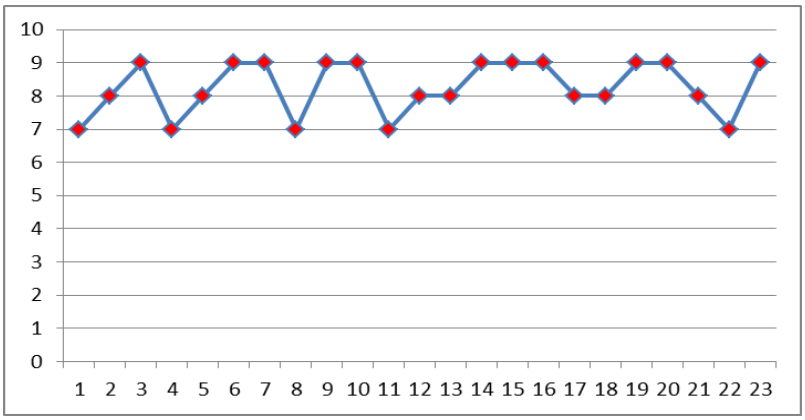

Писане на брой думи в минута – контролна група
(средно 8 думи в минута)

Фигура 29

Индивидуалните постижения на учениците от Е група са представени на фиг. 30.

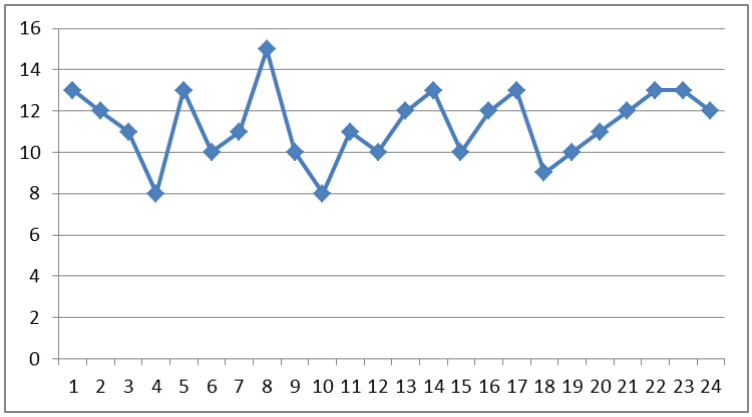

Фигура 30

Съпоставени резултатите на двете групи, те изглеждат по следния начин:

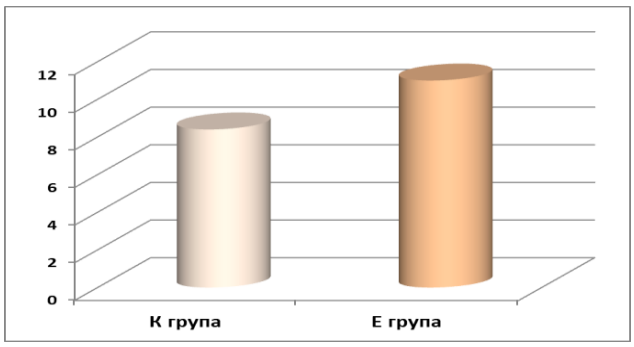

Фигура 31

Изводът, който се налага от това изследване е:

При отдалечено обучение в електронна среда, ограмотяването е затруднено от опосредствения контакт „учител – ученици“ и това се отразява негативно на четивната техника и на техниката за писане на учениците от първи клас.

Това се потвърждава и от сравнението на постигнатите резултати от изследваните първокласници през двете години: по брой прочетени думи в минута (фиг. 32):

Контролни групи **брой прочетени думи/мин.** 2018/19 г. - 16,4 думи/мин. 2019/20 г. – 13 думи/мин.	**Експериментални групи** **брой прочетени думи/мин.** 2018/19 г. – 20,15 думи/мин. 2019/20 г. – 16 думи/мин.
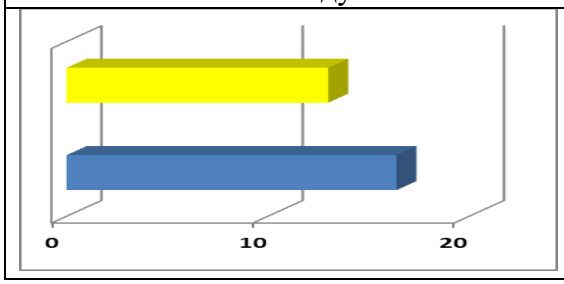	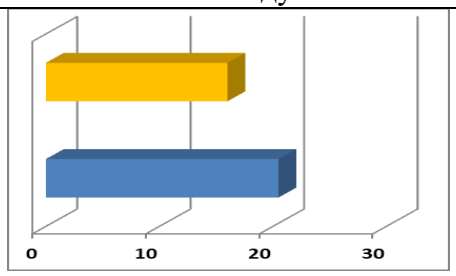

Фигура 32

Постигнатите резултати от изследваните първокласници през двете години: по брой написани букви в минута (фиг. 33):

Контролни групи **брой написани букви/мин.** 2018/19 г. – 9,48 букви/мин. 2019/20 г. – 8 букви/мин.	**Експериментални групи** **брой написани букви/мин.** 2018/19 г. - 11 букви/мин. 2019/20 г. – 12,42 букви/мин.
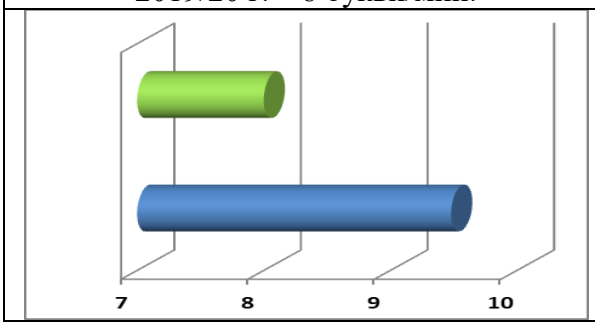	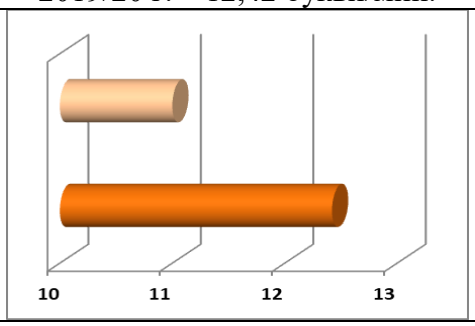

Фигура 33

Учениците от втори клас са изследвани в края на месец ноември на учебната 2019/2020 г. С тях е проведено изследване през 2018/19 учебна година, когато са били в първи клас. Изследнето обхваща: четивната им техника (брой прочетени думи в минута); броят на правилно изписани думи в минута; изследване на интереса им към ученето. Четивната техника в контролната група - 39 думи в минута (при норма 40-50).

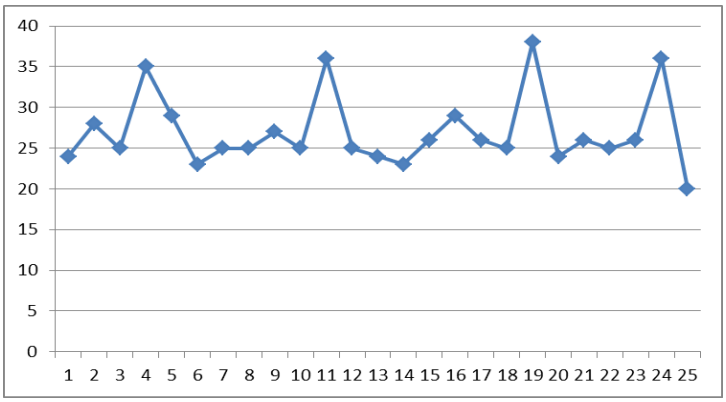

Фигура 40

Четивната техника в експерименталната група - 50 думи в минута, с което покриват примерната норма (фиг. 41).

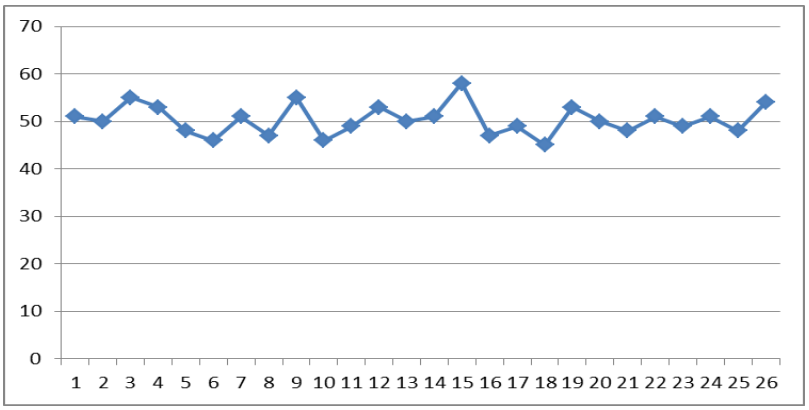

Фигура 41

Съпоставени, резултатите в двете групи за изследване на четивната скорост, изглеждат по следния начи:

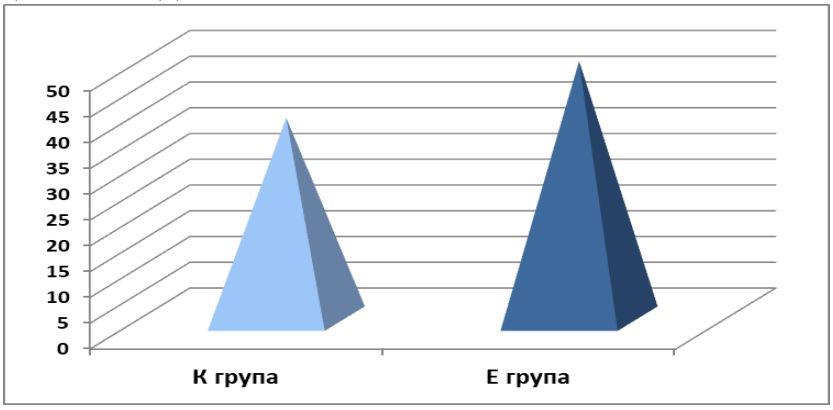

Фигура 42

Изследвана е техниката на писане на учениците от втори клас (предходни примерните норми 23-24 думи в минута). Контролната група - 15,24 думи в минута (фиг. 43).

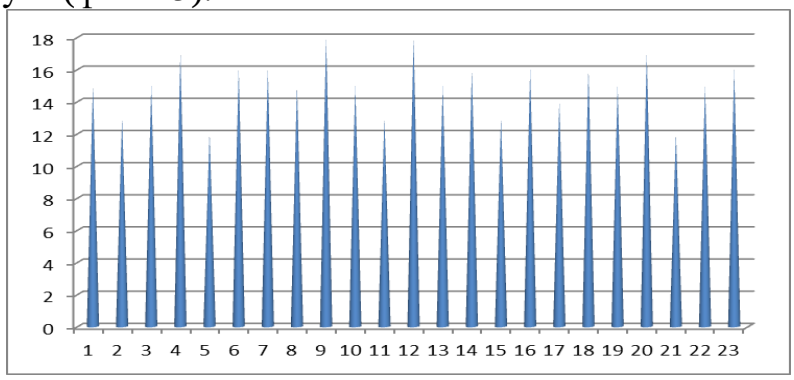

Фигура 43

В експерименталната група - 20,13 думи в минута (фиг. 44).

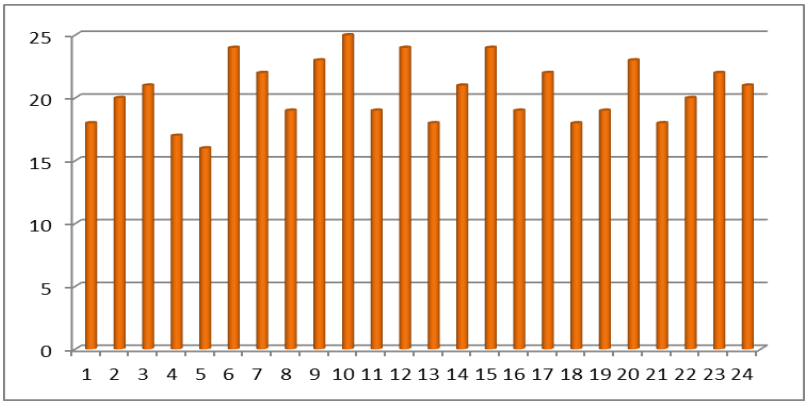

Фигура 44

Съпоставени, резултатите в двете групи за изследване на писането, изглеждат по следния начи:

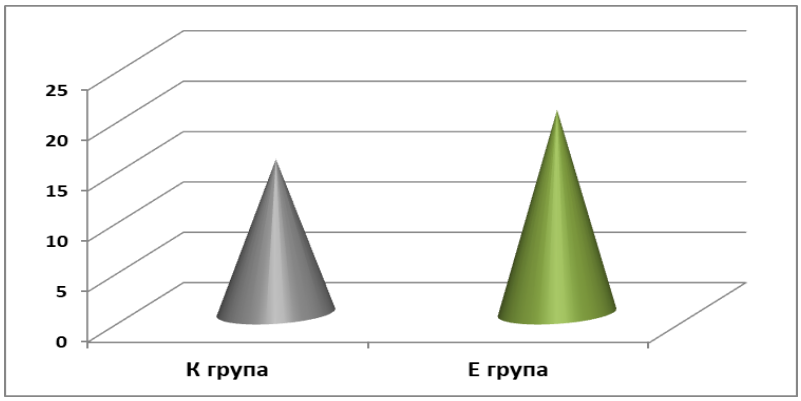

Фигура 45

3.3. Заключителен етап.

За изследване интереса на учениците към ученето и мотивите им за това, е проведено анкетно проучнате с двете групи второкласници (Приложение 5). Съзнателно формираните мотиви за учете в 1. клас се

проявяват в положителното им отношение към ученето и в интереса към самото учене, към конкретен учебен предмет. Учениците от Е проявяват по-голям интерес към предмети като български, математика език и околен свят, а учениците от контролната група към музика, математика и български език (фиг. 47).

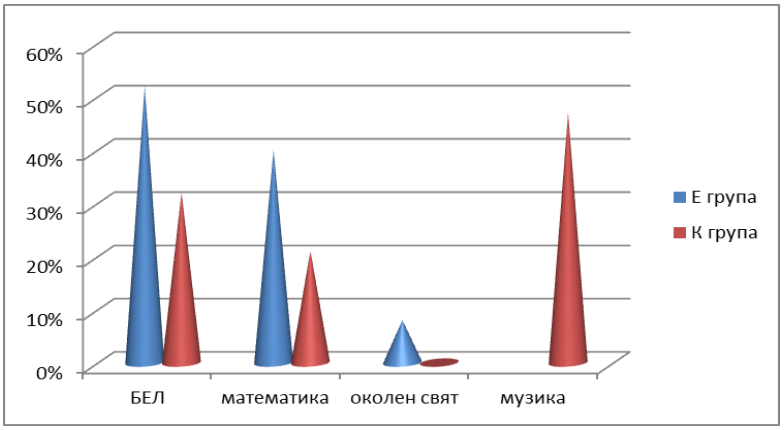

Фигура 47

7. Статистичаска обработка на резултатите

За обработката на получените резултати е използвана програмата за статистическа обработка SPSS V27. Тя е вариация на по-старата версия SigmaStat 3.5 и има вградените функции на Microsoft Excel. Чрез програмата се извършва пълна дескриптивна статистика на въведените данни.

При примерния тест изводът е, че съществува статистически достоверна разлика при сравняване на медианите. От тук следва, че нулевата хипотеза се отхвърля.

ИЗВОДИ

1. Интересът на учениците от първи клас към четенето се определя от мотиви, свързани с интересът им към детски приказки и с желанието да се научат да четат сами.

2. Много деца постъпват в първи клас без да познават буквите, везависимо, че са посещавали подготвителна група в детската градина.

3. Учениците рядко четат у дома си и го правят по настояване най-вече на учителите и родителите си.

3. Ефективността от прилагането на иновации в работата на учителите зависи от следните три фактора:

- новостта, която се съдържа в конкретната образователна иновация;
- личностното и професионално ниво на учителите (педагогическо майсторство);
- готовността на учителите за прилагане на иновации в педагогическата им практика.

4. Чрез прилагане на иновации (презентации за изучаваните букви и ограмотяващи компютърни игри) в етапа на ограмотяване на учениците от първи клас, се повишава интересът, желанието и мотивацията им за учене.

5. Чрез прилагане на иновации (презентации за изучаваните букви и ограмотяващи компютърни игри) се стимулира процеса на усъвършенстване на четивната техника и техниката за писане при ученици във втори клас.

6. При отдалечено обучение в електронна среда, ограмотяването е затруднено от опосредствения контакт „учител – ученици“ и това се отразява негативно на четивната техника и на техниката за писане на ученениците от първи клас.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Днес иновациите в образованието непресъкнато завоюват все по-големи територии. Сегашното поколение ученици са деца от нов тип. Не случайно ги наричат „дигитално поколение“. Образователната система и всички учители са длъжни да отговорят на новите потребности на това поколение. В противен случай ученето ще се превръща все повече в скучна и неинтересна дейност за тях.

Световната епидемия от Covid 19, показа, че светът като цяло е готов да преустрои образованието в електронна среда за много кратко време.

Играта е не само водеща дейност в детството. Тя е и прекрасен метод за обучение. Това с особена сила важи за малките ученици. Чрез обучаващата игра се дава възможност на учениците да учат с непосредствен интерес, което предполага по-малко усилия и по-добри резултати.

С апробирането на създадения за целите на дисертационното изследване модел за ограмотяване на учениците от първи клас, чрез прилагане на иновации (компютърни игри) се доказа, че така обучението е по-приятно и интересно и чрез него се повишава мотивацията за учене. Обучението чрез иновации превръща учениците в активни участници в ограмотяването им. Емоцията от ги поддържа в бодро настроение и изгражда положително отношение към ученето. Интересът към играта е свързан и насочен към ученето, което в първи клас е преход към него като водеща дейност да учениците.

Структура и обем на дисертационния труд

Дисертационният труд е в обем от 176 страници, от които 156 страници основен текст и 20 страници приложения. Трудът включва увод, три глави за решаване на формулираните основни задачи, списък на основните приноси, списък на публикациите по дисертацията и библиография. Цитирани са общо 219 литературни източници, като 83 са на латиница и 113 на кирилица, а останалите 23 са интернет адреси. Работата включва общо 47 фигури и 5 таблици. Номерата на фигурите и таблиците в автореферата съответстват на тези в дисертационния труд.

ПРИНОСИ

НАУЧНО-ПРИЛОЖНИ

1. Систеистематизирани и обобщени са съдържанието и характеристиките на иновациите в процеса на обучение.
2. Създаден е авторски модел за огратяване на учениците от първи клас чрез прилагане на иновации за повишаване на мотивацията им за учене. Изградена е структурата на модела с основните му компоненти. Представена е комптентностна рамка и концептуалните основи на модела: съдържателен и процесуален.

ПРИЛОЖНИ ПРИНОСИ

1. Апробиран е авторския модел за ограмотяване на ученици от първи клас в две поредни учебни години и са направени изводи за неговата ефективност.
2. Апробиран е моделът в условия на отдалечено обучение в електронна среда и са направени важни за педагогическата практика изводи.
3. Структурирани са критерии и показатели за оценка качеството и ефективността от ограмотяването на ученици от първи клас чрез прилагане на иновации в обученето им – презентации и обучаващи компютърни игри.
4. Изследван е процесът за повишаване на интереса и мотивацията за учене при учениците от първи клас, ограмотявани с авторския модел.
5. Изследван е продължаващия процес на повишаване на мотивацията за учене при ученици, ограмотени с изградения модел.

СПИСЪК НА ПУБЛИКАЦИИТЕ
ПО ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Николова, М. А. Огнянов. Положителната мотивация за учене - ключът към усешното учене. . - Известия на СУБ - Сливен. ISSN: 1311 2864, volume, том 35 (1). 2020 с. 74-80.

2.Огнянов, А. Иновациите в образованието - новият облик на интересното учене. - Известия на СУБ - Сливен. ISSN 1311-2864. Том 35 (1). с. 164.

3.Огнянов, А. Внедряване на иновации в педагогическа дейност на учителите. - Известия на СУБ - Сливен. ISSN 1311-2864. том 35 (2), 2020. с. 58-64.

4.Огнянов, А. Ограмотяване на първокласници в четене чрез компютърни дидактични игри. - Наука, образование, интелект. Наука, образование, култура, ISSN 1314-717X. бр. 12. 2021. с. 77.

SUMMARY

Dissertation on the topic „Increasing students' motivation to learn with the application of innovations in education“. Author Angel Hindov Ognyanov.

The question of the application of innovations in education and how this affects the motives of students to learn is considered. An in-depth analysis of the main research concepts such as: innovation, educational innovation, innovative school, learning motives and learning motivation. Scientific publications of authors, representatives of the Bulgarian, Russian, Spanish, German and American pedagogical schools have been studied. On this basis, the working content of the basic concepts is specified. A research methodology has been developed and the object of research, subject, purpose and tasks have been specified. A hypothesis of the research is formulated.

Adequate to the whole methods for realization of the research are selected.

Formulated with criteria and indicators for evaluation of the obtained results.

An author's model for training first grade students in the stage of their literacy has been developed, with the application of innovations - presentations and training, computer games.

The structure of the model with its main components is built.

The competence framework and the conceptual foundations of the model are presented: substantive and procedural.

A study was implemented by applying the author's model before two consecutive school years 2018/19 - 2019/20. First and second grade students were studied in both years.

The following were studied: reading speed, writing speed, interest in learning, motives for learning.

Due to the Covid pandemic, part of the study was conducted in an electronic environment.

The conclusions of the study are:

1. When applying innovations (computer games) in the literacy stage of first grade students, their interest, desire and motivation to learn increases.
2. Learning is more enjoyable and interesting for young students and it increases the motivation to learn.
3. Learning through innovation turns students into active participants in their literacy.
4. Students who are literate in the first grade with the application of innovations, in the second grade develop better reading skills, write faster and more correctly.
5. The application of innovations in the process of literacy of students leads to an increase in their positive motivation of students to learn.
6. The literacy of students is poor in distance learning.